



Proposta pedagògica batxillerat

Ajuntament de Tàrrega

Regidoria de Cultura

2023



Manuel de Pedrolo (arxiu familiar).

1. Qui fou Manuel de Pedrolo?



Manuel de Pedrolo (1918, L'Aranyó- 1990, Barcelona) fou un dels escriptors més prolífics en llengua catalana i que, a més, va cultivar tots els gèneres: poesia, narrativa (amb més de 70 títols), teatre, periodisme, assaig... Tots l'interessaven, tots li servien per explicar el seu pensament i per recrear nous móns, que o bé retrataven una societat complexa i reprimida – políticament, sexualment, socialment–, o n'imaginaven una de nova amb unes altres possibilitats, sobretot d'alliberament, personal o col·lectiu.

Entre 1963 i 1970 va dirigir la col·lecció de novel·la policíaca «La Cua de Palla». La seva intenció era normalitzar a tots els nivells la literatura en llengua catalana, la qual cosa volia dir acostar-la a tot tipus de lectors. Per això va experimentar amb totes les possibilitats, des del gènere "negre" a la ciència-ficció, la novel·la eròtica o el teatre de l'absurd. També per aquest motiu la seva tasca com a traductor (va traduir nombroses obres d'autors contemporanis anglosaxons i francesos) resulta d'una gran importància.

Acabada la guerra civil, a la qual va participar a les files republicanes, va haver d'anar a fer el servei militar a Valladolid. Després d'aquesta estapaal 1946, a Barcelona, Pedrolo desenvolupa

Pedrolo i l'alliberament de les dones



Les primeres obres de Pedrolo reflecteixen ja la situació de repressió social sobre les dones, moltes víctimes d'ambients patriarcals, sense estudis ni professions, només algunes segueixen estudis primaris o fan feines de suport a les tasques masculines.

També hi apareixen dones que no compleixen aquest patró, que són al amrge de la societat o les que, sense cap altra alternativa, es dediquen a la prostitució i, encara acullen, escolten i consolen els homes. Així i tot, ells les menyspreen.

Com més avança l'obra pedroliana, els personatges masculins manifesten més admiració cap a les dones, i Pedrolo descriurà d'una forma molt naturalista, sense morbositats, i d'una manera paulatina – també així que la censura desapareix– les extraordinàries facultats de l'home i la dona de fer-se feliços a través del sexe.

diferents oficis per sobreviure (fruiter, agent d'assegurances, publicista, agent d'informació comercial, investigador privat). Finalment, però, va aconseguir treballar dins l'àmbit editorial com traductor, lector d'originals, corrector de textos i assessor literari.

Admirador especialment de la literatura nord-americana, gràcies a la seva tasca de traductor va donar a conèixer en llengua catalana autors estrangers, sobretot anglosaxons i francesos, com John Steinbeck, Jack Kerouac, Henri Miller, John Dos Passos, William Faulkner i Jean-Paul Sartre. Amb més de quaranta títols traduïts al català, es va convertir en un dels traductors més prolífics del moment.

Autor d'enorme popularitat, sobretot a partir de l'èxit de la novel·la de ciència-ficció *Mecanoscrit del segon origen*, l'any 1979 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Al llarg de la seva trajectòria literària va rebre una vintena de premis entre els quals destaquen el Premi Joanot Martorell (1954) amb la novel·la *Estrictament personal*, el Premi Víctor Català (1956), amb el recull de relats *Crèdits humans*, el Premi Sant Jordi (1962) amb *Balanç fins a la matinada* i el Premi Prudenci Bertrana (1968) per l'obra *Estat d'excepció*. A més, fou Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1979).

Tot i ser un referent intel·lectual dels moviments antifranquistes, compromès amb la llengua, i amb una gran personalitat, es va distanciar dels cercles culturals i polítics.

També Pedrolo descriurà grans heroïnes. Ja en un camp marxista hi haurà les dones-companya, i les dones soles que tiren endavant sense la presència d'un home. Un exemple n'és l'Alba de ***Mecanoscrit del segon origen***, que canvia les tornes. Aquí la protagonista-heroïna és ella, el company resta en un segon pla.

El feminisme de Pedrolo no va escapar la censura, així, Anna Maria Villalonga, al pròleg a ***Visita a la senyora Soler*** (ed. Fonoll, 2022) reproduceix els comentaris que el censor de la dictadura va afegir a l'informe amb el qual no es va permetre la publicació de la novel·la:

"pretendía «defender la libertad sexual de la mujer, ya que el acto sexual es una verdadera necesidad, y el matrimonio una institución periclitada y caduca»". (pàg. 12)

2. L'home compromès



a) L'ideari

Escriptor experimental a la recerca constant de noves tècniques narratives, Pedrolo estava convençut del poder de l'escriptura per transformar la societat.

Tal i com ell mateix va expressar en una [entrevista a la televisió amb el periodista Joaquim Maria Puyal l'any 1983](#), en totes les seves obres sempre es tracta el concepte de la **llibertat**, tant la individual com la col·lectiva:

"la qual cosa no pot sorprendre gens, tenint en compte que sempre he viscut sense llibertat, hi hem viscut tots nosaltres. (...) La llibertat l'entenc en tots els sentits, també en allò que podríem dir factors morals: penso que estem vivint una moral equivocada, de progrés material i tecnològic, una moral de tipus destructiu, i que en realitat és una doble moral."

Pedrolo és un demòcrata convençut, tot i que sap que l'opinió pública és molt manipulable i que els detectors del poder saben fer-se-la seva. Però, precisament per això, creu que l'obligació de la ciutadania és informar-se i fer sentir la seva veu.

Va escriure sobre política estatal del govern espanyol i del govern de la Generalitat. En un moment donat, i seguint una reflexió de línia marxista, deixa de declarar-se nacionalista i va arraconant aquest concepte per declarar-se independentista. Parla de l'opressió històrica de l'Estat espanyol i demostra que és una línia contínua només trencada per excepcions personals; afirma que la unió amb Espanya no és volguda pel poble català i que, per tant, aquest té dret a la independència. Va reflexionar abastament en articles i llibres en d'aquesta línia i sobre fets concrets del govern de Madrid del moment o sobre

El Mecanoscrit del segon origen

Mecanoscrit del Segon Origen és un dels llibres en català més venuts i llegits, amb nombroses edicions i traduccions. S'ha adaptat a formats com la ràdio, el còmic, la sèrie de televisió i el cinema.



El *Mecanoscrit* fou publicat el 1974, i va tenir molt èxit de públic, sobretot el juvenil. No era habitual la ciència ficció en català i, de fet, aquest era un dels objectius de Pedrolo: normalitzar la llengua en tots els gèneres.

Benaura, la ciutat del *Mecanoscrit*, té certs elements que recorden Tàrrrega: la resclosa del riu on se submergeixen l'Alba i el Dídac, el parc, l'església...

La novel·la ha estat traduïda al castellà

actuacions del govern de la Generalitat, amb les quals està en desacord. Pedrolo va resultar molt incòmode i, en algunes ocasions inoportú, i els pocs mitjans de comunicació en català que no poden mantenir una autonomia econòmica, deixaran d'acceptar-ne la col·laboració.

b) La censura

Escriptor incòmode per a l'època que li va tocar viure, marcada per la repressió moral i política de la dictadura franquista, Manuel de Pedrolo fou l'autor més censurat entre els anys 1950 i 1975.



Moltes de les seves obres van ser publicades amb dècades de retard per aquest fet. En són exemples *Cendra per Martina*, escrita el 1952 i que no es va publicar fins el 1967; *La terra prohibida* (tetralogia), escrita el 1957 i apareguda el 1977. *Acte de violència* escrita l'any 1961 i publicada l'any 1975; *Doble o res*, de 1950, es va publicar set anys després de la mort de l'autor, el 1997.

El procés de publicació d'un llibre amb la censura era el següent:

1. Escripura de l'obra.
2. Cerca d'editorial que tingués interès a publicar-la.
3. Calia omplir un formulari en què es demanava informació compromesa de l'obra. Això era obligat segons la *Ley de Censura*. A partir de llavors elsensors avaluaven, no només l'obra a través de la seva lectura, sinó també l'autor i els seus antecedents.

Els lectors de la censura, persones encarregades de llegir les obres, omplien també un informe en acabar de llegir-la tot responent aquestes qüestions:

- ¿Ataca al Dogma?
- ¿A la moral?
- ¿A la Iglesia o a sus Ministros?
- ¿A las personas que colaboran o han colaborado con el Régimen?

(1984), al neerlandès (1986), al basc (1989), al gallec (1989), al francès (1993), al romanès (2000), al portuguès (2004), a l'italià (2011) i a l'asturià (2019).[4] El novembre de 2016 la Diputació de Lleida va finançar la primera traducció a l'anglès i va ser publicada al 2017 per Wesleyan University Press.

Se n'ha editat també una novel·la gràfica (1984) amb il·lustracions d'Isidre Monés. El 1985 TV3 va produir una sèrie de 7 capítols amb el mateix títol que podeu veure aquí:



Carles Porta en va dirigir el llargmetratge cinematogràfic *Segon origen* (2015).



- Los pasajes censurables ¿califican el contenido total de la obra?
- Informe y otras observaciones.

Com a exemple, la novel·la *Un amor fora ciutat* (1959) va rebre el següent comentari a l'informe de l'encarregat de la seva lectura per a aprovació de la censura:

"La novela, como casi todas las de este autor, contiene escenas que si bien no lindan con la pornografía, sin embargo son a veces de un erotismo grande y a veces repugnante. Por todo ello, y sobre todo por la excelente calidad literaria de la obra, consideramos a esta de gravemente peligrosa y en todo caso como atentatoria a la moral pública, conforme a la reiterada jurisprudencia del Tribunal Supremo sobre el homosexualismo. En consecuencia no debe ser aceptado el depósito y sí ser puesta la obra a disposición del Ministerio Fiscal".¹

Informe y otras observaciones:

Esta novela de Pedrolo, si por una parte literariamente considerada puede ser estimada como una gran novela, quizá de las mejores salidas de la mano del autor, por otra parte es de una inmoralidad de fondo, mucho más que de forma, tan enorme, que consideramos imposible su publicación. La tesis de la novela es en realidad la de defender la libertad sexual de la mujer, ya que el acto sexual es una verdadera necesidad, y el matrimonio una institución periclitada y cauduca. No hay que decir que la fuerza sugestiva del autor, como buen novelista que es, hace aún más peligrosa a esta novela, que por otro lado, como todas las suyas, también ofrece rasgos acentuados de erotismo en las descripciones que nos presenta de la realización del acto sexual.

Alcalá de Henares, Archivo General de la Administración, Informe de Censura: *Manuel de Pedrolo, Visita a la senyora Soler* (1959), 4 maig 1971, disponible al web del Corpus Literari Digital de la [Càtedra Màrius Torres](#) (Universitat de Lleida).

Navegant pels arxius



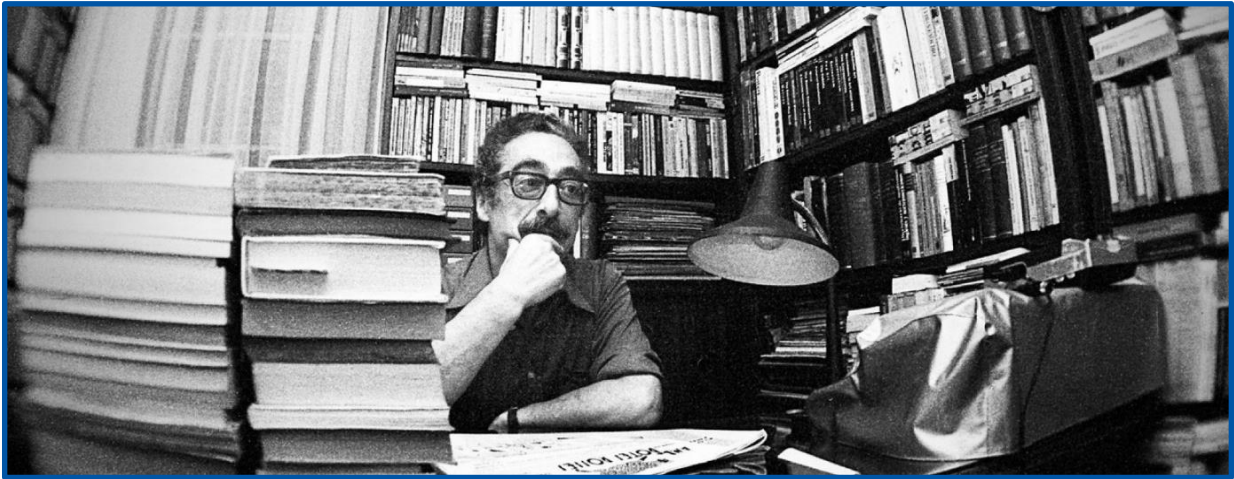
La [Càtedra Màrius Torres](#) de la Universitat de Lleida ha publicat un corpus amb els expedients de la censura de les obres de Pedrolo, i els podeu trobar i llegir fent una cerca per autor aquí:



Busqueu l'informe de censura d'alguna obra de Pedrolo censurada en aquest enllaç i responeu per escrit:

- De quina obra es tracta?
- Quina és l'editorial que vol publicar el llibre?
- De quina data és la sol·licitud de l'editorial? I l'informe final?
- El lector de la censura fa un comentari o un judici literari de l'obra? Què en penseu?
- N'autoritzen la publicació finalment?

¹ "La censura i el cas Manuel de Pedrolo. Las novelas "perdidas"", Lidwina M. van den Hout, University of Chicago, setembre de 2007:
http://www.represa.es/represa_4_octubre_2007_articulo1.html



Pedrolo el 1979 al seu despatx. Foto: Robert Ramos

3. L'escriptor i la seva obra



a) Exposició de la vasta obra de l'autor

Aquí us expliquem l'any en què fou escrit cada volum i l'any de la primera edició, però la major part d'obra ha togut edicions posteriors, si visiteu biblioteques o llibreries, en podreu trobar de diverses.

En destaquem:

Novel·la

- Joc brut*, publicada a Edicions 62 el 1965
- Cendra per Martina*, escrita el 1952, publicada a Editorial Proa el 1965.
- Totes les bèsties de càrrega*, escrita el 1965, publicada a Edicions 62 el 1967.
- Mecanoscrit del segon origen*, escrita el 1973, publicada el 1974 a Edicions 62.
- Acte de violència*, escrita el 1961 no es va publicar fins el 1975 a Edicions 62.
- Procés de contradicció suficient*, escrita el 1975 i publicada l'any següent a Edicions 62.

Narrativa breu (selecció)

- Cinc cordes*, escrit el 1954 i publicat per Edicions 62 el 1974.
- Crèdits humans*, escrit el 1956 i publicat l'any següent per Selecta.
- Disset contes i una excepció*, escrit el 1989 i publicat l'any següent; "l'excepció" és una peça teatral.
- El premi literari i més coses*, escrit entre 1938 i 1951, i publicat el 1953 a l'editorial Selecta. Aquí en podreu llegir el relat "La insòlita aventura", amb fotografies del manuscrit i les anotacions del propi Pedrolo.

-*Trajecte final*, recull escrit el 1954 i publicat per Edicions 62 el 1975.

Teatre (selecció)

-*Cruma*, escrita el 1957, i publicada per nereida el 1958, pren el nom d'una mesura etrusca. A Tàrrrega hi ha una [escola d'arts escèniques](#) que ha pres el nom d'aquesta obra.

-*Homes i no*, escrita el 1957 i publicada a l'Editorial Moll el 1984, a la col·lecció «Història de la literatura catalana».

Poesia (selecció)

-*Ésser en el món* (Torrell , 1949).

-*Simplement sobre la terra* (Taller Picasso, 1983).

-*Arreu on valguin les paraules, els homes* (Proa, 1975).

-*Obra poètica completa I i II*, dos volums amb edició i pròleg del targarí Xavier García, publicada per Pagès Editors el 1996 a la col·lecció «La Suda».

Reculls d'articles (selecció)

-*Els elefants són contagiosos*, articles publicats en diversos mitjans entre 1962 i 1972, editat per Edicions 62 al 1974.

-*A casa amb papers falsos*, tots els articles del diari *Avui* entre l'abril de 1976 i el desembre de 1978, editat per Edicions 62 al 1981. A *Algú sota l'altre* també s'hi recollien els articles al mateix diari entre 1979 i 1981, i fou publicat el 1987 per la mateixa editorial.

-*Cal protestar fins i tot quan no serveix per res* és un recull d'articles i entrevistes publicats a l'*Avui*, al *Diari de Barcelona*, a la revista *Serra d'Or* i a *Tele/Estel* entre els anys 1964 i 1989 (especialment dels anys 1981-1987), no fou publicat fins al 2000 per Edicoins El Jonc.

Obres traduïdes

Pedrolo fou un àvid lector, això el va empènyer a traduir al català, la seva llengua, autors cabdals de la literatura universal del segle XX. Va traduir un total de 42 bres, la majoria de les quals entre 1963 i 1970. Com ara [John Dos Passos](#) (*Paral·lel 42, Manhattan Transfer*), [William Golding](#) (*El senyor de les mosques*), [William Faulkner](#) (*Llum d'agost, Santuari*), [Henry Miller](#) (*Un diable al paradís*), [Jean-Paul Sartre](#), entre els més coneguts.



Quiz Pedrolo

Què sabem de Manuel de Pedrolo després de parlar-ne i de fer la Ruta?



1. A quants idiomes ha estat traduït el *Mecanoscrit*?
2. Reflexioneu i debateu sobre els conceptes 'nacionalista' i 'independentista'. En què es diferencien? Per què Pedrolo va deixar de ser nacionalista per reivindicar-se com a independentista?
3. Quina peça teatral de Pedrolo ha donat nom a una escola d'arts escèniques de Tàrrrega?
4. Qui eren i què feien els "lectors de la censura"?
5. En quins mitjans de premsa escrita va escriure Manuel de Pedrolo? Esmenta'n tres.

I si en voleu saber més:

Si voleu llegir-lo, escoltar-lo i saber-ne més

- fundaciopedrolo.cat
- Documental [Manuel de Pedrolo. Trencant l'oblit](#) (2015)
- Biblioguia Universitat de Lleida: <https://biblioguies.udl.cat/pedroloveurebel>
- Josep M. Puyal entrevista Manuel de Pedrolo al programa *Vostè pregunta* de TV3 (1983): <https://www.youtube.com/watch?v=FRUXpcEaWbM>

La Ruta Pedroló és una idea Xavier García López, tècnic municipal de l'Ajuntament de Tàrraga.

Organitzada per:



Amb el suport de:

